

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 18.6.2008
KOM(2008) 371 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**Penktoji ekonominės ir socialinės sanglaudos pažangos ataskaita
Augantys regionai, auganti Europa**

(pateikta Komisijos)

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**Penktoji ekonominės ir socialinės sanglaudos pažangos ataskaita
Augantys regionai, auganti Europa**

{SEC(2008) 2047 galutinis}

TURINYS

1.	Įvadas	4
2.	Sanglaudos politika: diskusijų apibūdinimas	5
2.1.	Tikslai ir prioritetai	5
2.2.	Sanglaudos politikos valdymas	7
2.3.	Tolesni veiksmai	8
3.	Europos Sąjungos regionų konvergencija, augimas ir ekonomikos restruktūravimas.	8
3.1.	Sparčiai augančių Europos sektorių pasiskirstymas pagal regionus	9
3.1.1.	Konvergencijos regionai	9
3.1.2.	Pereinamojo laikotarpio regionai	9
3.1.3.	Regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionai	10
3.2.	Sparčiai augančių sektorių indėlis į konvergenciją.....	10
3.3.	Švietimas, įgūdžiai ir daug žinių turintys darbuotojai	11
3.4.	Išvados.....	12

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Penktoji ekonominės ir socialinės sanglaudos pažangos ataskaita Augantys regionai, auganti Europa

1. ĮVADAS

2007 m. rugsėjo mėn. Komisija, siekdama pasisemti idėjų apie sanglaudos politikos prioritetus, organizavimą ir valdymą, pradėjo viešas konsultacijas dėl problemų, su kuriomis sanglaudos politika susidurs ateityje.

Sanglaudos politika apibrėžta EB sutarties 158 straipsnyje, kuriame nurodyta, kad Bendrijos tikslas yra skatinti darnią plėtrą ir kad, siekdama šio tikslo, ji plėtoja ir vykdo veiklą, padedančią stiprinti jos ekonominę ir socialinę sanglaudą. Lisabonos Sutartyje, kurios ratifikavimo procesas vyksta šiuo metu, šis tekstas pakeistas – jame nurodyta ekonominė, socialinė ir *teritorinė* sanglauda.

Konsultacijas reikia traktuoti plačiau kaip vykstančios biudžeto peržiūros, į kurią ir jos įnešė indėlį, dalį. Konsultacijas papildė kiti svarbūs įvykiai: 2007 m. lapkričio 23–24 d. Azoruose vykęs neformalus už regioninę plėtrą atsakingų ministrų susitikimas, 2008 m. balandžio 7–8 d. ES pirmininkaujančios Slovėnijos surengta aukšto lygio konferencija Maribore, Europos Parlamento¹, Regionų komiteto² ir Europos ekonominių ir socialinių reikalų komiteto³ patvirtintos nuomonės dėl Ketvirtosios pažangos sanglaudos srityje ataskaitos.

Kitas svarbus 2008 m. įvykis – Komisija patvirtins Žaliąją knygą dėl teritorinės sanglaudos: šios knygos pagrindinis tikslas yra pradėti visa apimančias viešas diskusijas apie teritorinės sanglaudos sąvokos įtraukimo į Sutartį prasmę, ypač atsižvelgiant į sanglaudos politiką.

2008 m. Komisija taip pat priims komunikatą dėl atnaujintos socialinės politikos darbotvarkės. Remdamasi visa apimančių viešų konsultacijų dėl Europos „socialinę tikrovės“ rezultatais, Komisija pasiūlys būdus, kaip Europa galėtų spręsti besikeičiančios socialinės tikrovės keliamus klausimus, ypač kaip Europos Sąjungos politika galėtų pasitarnauti skatindama galimybes, prieinamumą ir solidarumą.

Pirmoje šios ataskaitos dalyje pateikiama nuo 2007 m. rugsėjo mėn. iki 2008 m. vasario mėn. gautų nuomonių santrauka. Pirmasis diskusijų etapas padeda nustatyti klausimus diskusijoms ir apmąstymų sritis, kurias, atsižvelgdama į biudžeto peržiūros aplinkybes, Komisija labai rimtai nagrinės.

Antroje ataskaitos dalyje pateikiama gilesnė pagrindinių regioninių tendencijų analizė. Šios pažangos ataskaitos tema yra augantys Europos sektoriai, nuo kurių veiklos regionuose labai priklausys, koks bus regionų ekonominės plėtros lygmuo artimiausiais metais.

---

¹ A6-9999/2008 [REF], priimta 2008 m. vasario 21 d.

² COTER IV-011 [REF], priimta 2007 m. lapkričio 29 d.

³ ECO IV-011 [REF], priimta 2007 m. gruodžio 13 d.

2. SANGLAUDOS POLITIKA: DISKUSIJŲ APIBŪDINIMAS

Komisija gavo daugiau kaip 100 atsiliepimų⁴ – daugiausia jų pateikė su politikos valdymu glaudžiai susijusios suinteresuotosios šalys, kurios atstovauja daugiau nei pusei valstybių narių (kuriuose gyvena beveik 80 % ES gyventojų), daug regionų valdžios institucijų, dauguma regionų ir vietos valdžios asociacijų, ekonominiai ir socialiniai partneriai, pilietinės visuomenės organizacijos, akademinės ir mokslo institucijos bei keletas piliečių.

Dauguma atsakymų, ypač nacionalinių vyriausybių, nėra pareikšta galutinė pozicija. Tai normalu, atsižvelgiant į ankstyvą diskusijų etapą ir platesnę diskusiją dėl ES biudžeto peržiūros.

Viešos konsultacijos patvirtina, kad išlieka stiprus susidomėjimas sanglaudos politika. Iš tikrųjų, pirma pagrindinė diskusijos išvada, kurią galima padaryti, yra suinteresuotųjų šalių pripažinimas, kad sanglaudos politika atlieka svarbų vaidmenį kuriant Europos Sąjungą, ir suinteresuotosios šalys remia tos politikos tęstinumą. Bet koks mėginimas vėl „nacionalizuoti“ politiką beveik vienbalsiai atmetamas.

Dauguma pareiškusiųjų nuomones pritarė, kad sanglaudos politika – tai augimo gairės visoje Europoje ir paskata, kad sanglaudos politika skatina investicijas, kurių kitų atveju nebūtų, remia konkurencingumą labiausiai pažeidžiamuose regionuose, stiprina socialinę pažangą ir solidarumą, didina fizinį ir socialinį kapitalą bei tobulina žmogiškąjį kapitalą kaip augimo, inovacijų potencialo, administracinių gebėjimų ir administracijos modernizavimo veiksnis, skatina daugiamečių strateginį ir finansinį valdymą, skatina valstybių narių ir regionų keitimąsi žiniomis ir geriausia praktika, taip pat ugdo vertinimo ir stebėsenos gebėjimus. Panašiai daugumoje pareiškštų nuomonių vertinama partnerystės kultūra, kurią skatina politika. Kaip ir vėliausi Eurobarometro⁵ duomenys, konsultacijos patvirtino sanglaudos politikos vaidmenį, dėl kurio ES piliečiai geriau pastebi ES veiklą.

2.1. Tikslai ir prioritetai

Visi pareiškusieji nuomones pritarė, kad pagrindinis sanglaudos politikos tikslas yra mažinti Europos regionų ekonominius ir socialinius išsivystymo lygio skirtumus. Todėl didžiausias politikos dėmesys turi būti skiriamas atsiliekantiems regionams. Vis dėlto, dauguma pareiškusiųjų nuomones (taip pat ir Europos Parlamentas) teigė, kad sanglaudos politika turėtų būti vykdoma visoje ES, atsižvelgiant į tai, kad sanglaudos politika nėra paprastas solidarumo mechanizmas, o ja siekiama skatinti ir vidinį Europos regionų plėtros potencialą.

Dauguma suinteresuotųjų šalių pripažįsta, kad teritorinis bendradarbiavimas yra esminė sanglaudos politikos dalis ir teigiamai vertina tai, kad šis bendradarbiavimas dabar yra „visavertis“ tikslas. Jie pabrėžia, kad teritorinis bendradarbiavimas yra vienas iš geriausių pridėtinę šios politikos vertę rodančių pavyzdžių, ir todėl teritorinį bendradarbiavimą reikėtų stiprinti.

Ketvirtojoje pažangos sanglaudos srityje ataskaitoje paminėta daug problemų, su kuriomis valstybės narės ir regionai susiduria arba susidurs ateityje: globalizacija, demografiniai pokyčiai ir socialinė įtampa, klimato kaita, padidėjusios energijos kainos. Nors plačiai pripažįstama, kad sanglaudos politika turėtų skirti dėmesio ir šioms problemoms, dauguma

⁴ Žr. http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/4thcohesionforum/all_contrib_en.cfm?nmenu=6.

⁵ http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_234_en.pdf.

respondentų pabrėžė, kad sanglaudos politika negali būti nei vienintelė, nei pagrindinė priemonė. Kai kas mano, kad šios problemos jau sprendžiamos įgyvendinant Lisabonos ir Geteborgo darbotvarkes. Kiti primena, kad šių problemų sprendimas neturėtų užgožti pagrindinių Sutartyje nustatytų sanglaudos politikos tikslų.

Kai kuriuose atsiliepimuose Komisija raginama perkamosios galios vienetais išreikštą BVP vienam gyventojui papildyti kitais gerovės standartų ir gyvenimo lygio rodikliais.

Kalbant apie sanglaudos politikos turinį atrodo, kad šiuo metu sutariama dėl toliau nurodytų svarbiausių temų:

- Konkurencingumas yra sanglaudos politikos esmė. Labai aiškiai remiamas reikalavimas skirti didelę dalį finansinių išteklių pagrindinėms priemonėms, kurios susiję su atnaujinta Lisabonos darbotvarke ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui. Ypač pasakytina, kad moksliniai tyrimai, inovacijos ir įgūdžių tobulinimas, siekiant skatinti žinių ekonomiką, žmogiškojo kapitalo plėtra, pasitelkus švietimą ir mokymą, parama verslui (ypač mažoms ir vidutinėms įmonėms), institucinių gebėjimų stiprinimas ir verslininkystės kultūros skatinimas – pagrindinės sritys, į kurias turėtų būti nukreipiama daugiausia investicijų.
- Aktyvi darbo rinkos politika taip pat yra siūlomos veiklos, kuri turėtų skatinti užimtumą, stiprinti socialinę sanglaudą ir mažinti skurdo pavojų, pagrindas. Daug diskusijos dalyvių mano, kad sanglaudos politika turėtų prisidėti prie Europos socialinės dimensijos, gerindama labiausiai pažeidžiamų grupių – jaunimo, vyresnių žmonių, neįgaliųjų, imigrantų ir mažumų – užimtumo perspektyvas.

Socialiniai ir ekonominiai partneriai bei pilietinės visuomenės organizacijos pabrėžia svarbų socialinės ekonomikos vaidmenį kuriant kokybiškas darbo vietas, skatinant naujoves, prisidedant prie kaimo vietovių plėtros ir teikiant visuotinės svarbos paslaugas. Jie taip pat nurodo, kad gebėjimų ugdymas padeda įgyvendinti gero valdymo ir partnerystės principus. Galiausiai, kai kurie pilietinės visuomenės atstovai teigia, kad sanglaudos politika turėtų paremti grupes, kurios patiria konkrečių sunkumų, norėdamos patekti į darbo rinką.

- Trečia svarbi tema – darnus vystymasis. Daugelis respondentų teigė, kad sanglaudos politika turėtų būti labiau orientuota į Geteborgo darbotvarkės tikslo įgyvendinimą. Sanglaudos politika ypač galėtų prisidėti mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą – tai būtų galima daryti pasitelkus mažinimo politiką, kurios tikslas yra gerinti energijos vartojimo efektyvumą ir skatinti atsinaujinančiosios energijos išteklių plėtotę.

Be minėtų temų, nemažai dėmesio skirta dar keletui klausimų.

Iš esmės pritariama teritorinės sanglaudos įtraukimui į Lisabonos sutartį. Tačiau kai kuriose pareikštose nuomonėse Komisija raginama pateikti teritorinės sanglaudos apibrėžtį ir nustatyti rodiklius, kad ši koncepcija būtų geriau suprantama. Be to, kai kurios nacionalinės vyriausybės mano, kad teritorinė sanglauda jau integruota į sanglaudos politiką ir kad ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglaudos dimensijos negali būti atskirtos.

Regionų ir vietos veikėjams teritorinė sanglauda pirmiausia reiškia galimybę stiprinti regionų ir vietos valdžios bei kitų veikėjų vaidmenį įgyvendinant politiką. Kai kurie respondentai

pabrėžė urbanizuotų zonų, kaip svarbių ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos veiksnių, vaidmenį, ir jų bei kaimo vietovių tarpusavio priklausomybę. Miestai dažnai minimi kaip vietos, kurioms būdinga didelė socialinė atskirtis, skurdas ir nesubalansuota plėtra. Konkrečioms sritims numatytos paramos priemonės, skirtos padėti atokiausiems regionams arba retai apgyvendintoms teritorijoms šiaurėje, diskusijos dalyvių nesvarstytos.

Daug respondentų buvo įsitikinę, kad teritorinės sanglaudos sąvoka padės geriau integruoti teritorinę dimensiją kuriant ir įgyvendinant Europos sektorių politiką.

Atrodo, jog sutariama, kad reikėtų daugiau lankstumo vykdant teritorinį bendradarbiavimą, kad regionai galėtų bendradarbiauti ne tik su kaimyniniais ar toje pačioje geografinėje teritorijoje esančiais regionais. Taip pat manoma, kad labai svarbu bendradarbiauti su kaimyninėmis ES šalimis ir regionais.

2.2. Sanglaudos politikos valdymas

Dauguma respondentų pritarė sanglaudos politikos reformai, siekiant strategiškesnio požiūrio.

Daugelis atsakiusių minėjo, kad programa tik pradėta įgyvendinti ir negalima padaryti nuodugnaus tyrimo, kol nebus atlikti vertinimai.

Vis dėlto, ženkliai suinteresuotųjų šalių dauguma prašo tolesnių paaiškinimų, kokia yra įvairių institucijų (Komisijos, valstybių narių, regionų ir kitų veikėjų) atsakomybė. Daug suinteresuotųjų šalių, ypač regionų ir vietos lygio, pritarė tolesniam atsakomybės decentralizavimui. Pareiškusieji nuomones taip pat pabrėžė (ypač taikytina Europos socialiniam fondui (ESF)), kaip svarbu, kad veiklos rezultatai būtų matomi vietoje. Panašias nuomones pareiškė ekonominiai ir socialiniai partneriai bei pilietinės visuomenės atstovai. Šios suinteresuotosios šalys taip pat reikalauja išsamesnės partnerystės principo apibrėžties.

Supaprastinimas yra kitas reikalavimas, pareikštas daugumoje pateiktų nuomonių. Daugelis pareiškė susirūpinimą dėl naujo principo „viena programa, vienas fondas“ – šis principas politikos įgyvendinimo gali ir nepalengvinti.

Yra daug skundų dėl biurokratijos ir audito reikalavimų, susijusių su politikos įgyvendinimu. Manoma, kad dėl minėtų priežasčių dauguma potencialių naudos gavėjų atbaidomi ir tai trukdo įgyvendinti svarbius projektus vietos lygiu. Komisija raginama paprastinti bent jau mažoms programoms taikomas procedūras.

Kitas dažnai minimas svarbus dalykas yra susijęs su ERPF, ESF ir Sanglaudos fondo veiklos koordinavimu. Kai kuriose pareikštose nuomonėse reikalaujama, kad, siekiant nuoseklesnės strateginės plėtros, šie fondai būtų integruoti į vieną.

Atrodo, kad išsiskyrė nuomonės dėl galimybės sanglaudos politiką panaudoti kaip priemonę, kuri padėtų nedelsiant reaguoti į asimetrinio pobūdžio sukrėtimus ar svarbias krizes, kurias sukėlė restruktūravimo procesai: vieni pritaria didesniai lankstumui, kiti nurodo, kad sanglaudos politika, visų pirma, yra struktūrinė politika, pasižyminti vidutinės trukmės ir ilgalaikiu strateginiu planavimu.

Yra respondentų, kurie reikalauja, kad toliau būtų nagrinėjama, kaip naudotis ne tik subsidijomis, bet ir kitais finansavimo būdais: banko paskolomis, mikrokreditais, rizikos kapitalo priemonėmis ar valstybinės ir privačios partnerystės priemonėmis.

Paskutinė svarbi konsultacijų metu iškelta problema yra susijusi su sanglaudos politikos ir kitose srityse vykdomos Bendrijos politikos bei nacionalinės politikos koordinavimu. Daugelis mano, kad Bendrijos sektorių politikoje turėtų būti labiau atsižvelgiama į regioninius aspektus. Be to, daugumos suinteresuotųjų šalių nuomone, svarbu, kad viskas būtų daroma nuosekliai ir integruotai, ypač kalbant apie sanglaudos politiką ir kaimo plėtrą.

Taip pat manoma, kad labai svarbus koordinavimas su nacionaline politika. Pavyzdžiui, kai kurios suinteresuotosios šalys mano, kad reikėtų sustiprinti „papildomumo principą“. Be to, kai kurie ekonominiai ir socialiniai partneriai yra įsitikinę, kad vykdant sanglaudos politiką reikėtų vadovautis integruotos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairėmis bei nacionalinėmis reformų programomis.

2.3. Tolesni veiksmai

Diskusijos dėl sanglaudos politikos ateities tik prasidėjo ir bus tęsiamos. Tarp daugelio svarbių įvykių, kurie įneš indėlį į šias diskusijas, verta paminėti vykstančią viešą diskusiją dėl biudžeto peržiūros, viešą konsultaciją, skirtą Žaliajai knygai dėl teritorinės sanglaudos, kurią Komisija paskelbs 2008 m. rudenį, ministrų susitikimus ir kitus aukšto lygio renginius, kuriuos organizuos įvairios ES pirmininkausiančios šalys.

Apie toliau vyksiančios diskusijos pažangą Komisija informuos Šeštojoje ekonominės ir socialinės sanglaudos ataskaitoje 2009 m. pavasarį.

Atitinkamai Komisija pateiks 2008–2009 m. biudžeto peržiūros ataskaitą, kurioje išdėstys bendrą viziją, kokia turėtų būti ES lėšų skyrimo prioritetų struktūra ir kryptys ateityje.

3. EUROPOS SAJUNGOS REGIONŲ KONVERGENCIJA, AUGIMAS IR EKONOMIKOS RESTRUKTŪRAVIMAS

Europos regionų konvergencija pastaruoju metu buvo stipri, ir dėl to ženkliai mažėjo BVP vienam gyventojui skirtumai, taip pat užimtumo ir ypač nedarbo lygio skirtumai. Šiai tendencijai didžiausios įtakos turėjo labiausiai atsilikusių regionų pažanga (žr. 1 pav.).

Atliekant toliau pateiktą analizę, regionai buvo suskirstyti į tris kategorijas: konvergencijos, pereinamojo laikotarpio⁶, regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionus – kiekvienos kategorijos regionuose yra skirtinga socialinė ir ekonominė situacija.

Konvergencijos regionuose BVP vienam gyventojui vis dar daug mažesnis ir sudaro 58 % ES vidurkio, o pereinamojo laikotarpio regionai artėja prie ES vidurkio. 2000–2005 m. abiejų grupių regionai atsilikimą nuo ES vidurkio sumažino 5 procentiniais punktais (žr. 1 lentelę ir informaciją apie BVP).

Konvergencijos regionų užimtumo lygis yra žemas ir sudaro 58 %, palyginti su 68 % regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose. Konvergencijos regionai nuo 2000 m. šio skirtumo nepajėgė sumažinti. Tačiau pereinamojo laikotarpio regionai sumažino šį skirtumą ir dabar užimtumo lygis juose yra 63 %, tačiau jis tebėra gerokai mažesnis nei regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose (žr. 1 lentelę). Nedarbo lygis

---

⁶ Regionai, kuriems parama laipsniškai teikiama ir laipsniškai naikinama, priskirti pereinamojo laikotarpio regionų grupei, nes abiems šioms grupėms skiriama pereinamojo laikotarpio parama.

konvergencijos regionuose, palyginti su regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionais, vis dar keturiais procentiniais punktais aukštesnis, tačiau 2000 m. šis skirtumas buvo beveik du kartus didesnis.

3.1. Sparčiai augančių Europos sektorių pasiskirstymas pagal regionus

Šioje ataskaitos dalyje aptariama regionų ekonomikos sektorių struktūra, didžiausią dėmesį skiriant augantiems ES sektoriams (žr. priedą). Regionų lygiu analizuojami trys augantys sektoriai: (1) finansinių ir verslo paslaugų, (2) prekybos, transporto ir komunikacijų ir (3) statybos. Augantis aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų gamybos sektorius yra pramonės sektoriaus dalis, todėl jį sunku nagrinėti regionų lygiu.

Trijų kategorijų regionai tarpusavyje skiriasi ekonomikos struktūra, augimo tendencijomis ir našumu. Pavyzdžiui, konvergencijos regionų našumas sudaro pusę arba mažiau regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionų našumo (žr. 3 lentelę); užimtumas konvergencijos regionuose mažėjo, kitų dviejų kategorijų regionuose – didėjo.

3.1.1. Konvergencijos regionai

Trys augantys sektoriai yra ne tokie svarbūs konvergencijos regionuose, kur užimtumas šiuose sektoriuose yra 40 %, palyginti su 50 % kituose regionuose. **Finansinės ir verslo paslaugos** sudaro ypač mažą dalį. Tačiau bendrosios pridėtinės vertės augimas ir užimtumo didėjimas šiame sektoriuje yra daug spartesni nei kituose sektoriuose. **Prekybos, transporto ir komunikacijų sektoriuje** taip pat labai didėjo ir užimtumas, ir bendroji pridėtinė vertė, o **statybos sektoriuje** augo kaip ir vidutiniškai ES.

Konvergencijos regionuose **pramonė** svarbesnė nei kituose regionuose, ir ji pasižymėjo didžiausiu bendrosios pridėtinės vertės augimo lygiu. Užimtumas pramonėje sumažėjo, tačiau mažiau nei kituose regionuose. Vis dėlto, pramonės našumas sudaro vos trečdalį, palyginti su našumu regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose. Tačiau užimtumas aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų gamybos sektoriuje 2000–2005 m. augo 1 %.

Konvergencijos regionuose svarbus išlieka **žemės ūkio sektorius**, kuriame užimtumas yra daugiau kaip 15 %, ir tai yra penkis kartus daugiau nei regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose. Šiame sektoriuje mažėja užimtumas ir kartu auga našumas⁷. Tai reiškia, kad nežiūrint spartaus užimtumo didėjimo augančiuose sektoriuose, užimtumas konvergencijos regionuose apskritai mažėjo.

3.1.2. Pereinamojo laikotarpio regionai

Pereinamojo laikotarpio regionuose užimtumas ir bendroji pridėtinė vertė trijuose augančiuose sektoriuose yra tokia pati, kaip ir regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose, tačiau **finansinių ir verslo paslaugų** sektorius gerokai mažesnis. Šis sektorius, kurio metinis augimas buvo 4 %, augo greičiau nei bet kuris kitas, tačiau skirtumas tebelieka didelis.

---

⁷ Žr. Komisijos komunikatą „Užimtumas kaimo vietovėse“, SEC(2006)1772.

Kiti du augantys sektoriai – **prekybos, transporto ir komunikacijų** bei **statybos** – irgi augo greičiau nei vidutiniškai. Pereinamojo laikotarpio regionuose statybos sektoriui tenkanti dalis yra gerokai svarbesnė nei kituose regionuose. Iš dalies tai būtų galima paaiškinti dideliu ekonomikos augimu, augančiomis pajamomis ir nuolatiniu poreikiu atnaujinti fizinę infrastruktūrą. Kai kuriuose regionuose statybos sektoriaus augimas iš dalies susijęs su nepagrindinio būsto ir turistų apgyvendinimo statinių paklausa. Tačiau itin didelis šio sektoriaus cikliškumas lemia šio ekonomikos sektoriaus pažeidžiamumą.

Pramonės dalis mažiau svarbi pereinamojo laikotarpio regionuose nei kitų dviejų kategorijų regionuose.

3.1.3. *Regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionai*

Užimtumas ir bendroji pridėtinė vertė labiausiai augo regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionų **finansinių ir verslo paslaugų** sektoriuje, o kartu ryškėjo ir specializacija. Kitų dviejų augančių sektorių dalis, vertinant pagal bendrąją pridėtinę vertę ir užimtumą, yra mažesnė nei kitų dviejų kategorijų regionuose, o jų augimas buvo artimas ES vidurkiui.

Regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionų **pramonės** sektoriuje sukurta bendroji pridėtinė vertė yra panaši kaip konvergencijos regionuose, tačiau užimtumas regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionų pramonės sektoriuje yra daug mažesnis, ir taip yra todėl, kad buvo teigiamų poslinkių orientuojantis į veiklą, kuriančią didesnę pridėtinę vertę šiame sektoriuje. Užimtumas šiame sektoriuje bei aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų gamybos sektoriuje mažėjo.

Išlaidos moksliniams tyrimams ir plėtrai, skaičiuojant kaip BVP dalį, regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose yra beveik tris kartus didesnės nei konvergencijos regionuose. Tačiau konkurencija inovacijų srityje tampa globalinio masto, o tai reiškia, kad ES turi konkuruoti pasauliniu mastu. Regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose moksliniams tyrimams ir plėtrai skiriama 2,1 % BVP, tačiau JAV – 2,5 %. Beje, moksliniams tyrimams ir plėtrai tenkanti BVP dalis labiausiai išsivysčiusiose JAV valstijose, kuriose gyvena 10 % gyventojų, yra 25 % didesnė nei analogiškuose ES regionuose.

Regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionų grupė yra pati didžiausia iš visų trijų, o todėl ir įvairesnė. Labai skiriasi regionų ekonomikos struktūra. Kai kurie regionai, pavyzdžiui Liuksemburgas ir *Île de France* regionas, specializuojasi teikdami finansines ir verslo paslaugas, ir šiam sektoriui tuose regionuose tenka 40 % bendrosios pridėtinės vertės. Kituose regionuose pavyzdžiui, Tirolyje, Prahėje ir Balearų salose, labai svarbus prekybos, transporto ir komunikacijų sektorius, ir šiam sektoriui tuose regionuose tenka bent 30 % bendrosios pridėtinės vertės. Ekonominiai rodikliai irgi skiriasi. 2000–2005 m. 17 regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionų užimtumas mažėjo, o 22 regionų BVP augo mažiau nei 0,5 %.

3.2. **Sparčiai augančių sektorių indėlis į konvergenciją**

Analizė rodo, kad augančių sektorių indėlis į konvergenciją buvo svarbus ir konvergencijos, ir pereinamojo laikotarpio regionuose, tačiau yra įvairių pavyzdžių, kaip tai vyko.

Trys augantys sektoriai konvergencijos regionuose prisidėjo, kad didėtų užimtumas, tačiau to nepakako ženkliam užimtumo mažėjimui žemės ūkio sektoriuje kompensuoti. Bendroji pridėtinė vertė taip pat sparčiai didėjo augančiuose sektoriuose, ypač finansinių ir verslo paslaugų bei prekybos, transporto ir komunikacijų.

Vis dėlto, bendroji pridėtinė vertė sparčiau augo pramonės sektoriuje, todėl jos dalis šiame sektoriuje buvo didelė ir išaugo. Atsižvelgiant į tai ir į didelį užimtumą šiame sektoriuje, ši tendencija gali kelti pavojų, nes keletas pramonės sektorių ES lygiu patyrė nuosmukį (žr. 2 pav.). Nagrinėjant pagal pramonės struktūrą, konvergencijos regionuose aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų gamybos sektoriuje, kuriame ES turi didžiausią konkurencinį pranašumą, užimtumas yra 24 %, palyginti su 40 % regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose. Konvergencijos regionai nuo 2000 m. šį skirtumą sumažino tik vienu procentiniu punktu.

Šalių duomenys rodo, kad daugumoje valstybių narių bendroji pridėtinė vertė sparčiau auga aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų gamybos sektoriuje nei kituose gamybos sektoriuose. Vis dėlto, kai kur, pavyzdžiui, Rumunijoje, Bulgarijoje, Baltijos valstybėse, Graikijoje ir Portugalijoje, aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų gamybos sektoriuje sukuriama tik nedidelė bendrosios pridėtinės vertės dalis. Dėl to ir dėl mažo našumo sektoriuje, didėjant visuotinei konkurencijai minėtos valstybės narės gali būti pažeidžiamos.

Pereinamojo laikotarpio regionai sparčiai mažina atsilikimą nuo regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionų dėl sėkmingos trijų augančių sektorių plėtros ir dėl aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų gamybos sektoriaus. Todėl pereinamojo laikotarpio regionų ekonomikos struktūra tampa vis panašesnė į regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionų ekonomikos struktūrą.

3.3. Švietimas, įgūdžiai ir daug žinių turintys darbuotojai

Įgūdžiai ir kvalifikacija yra svarbūs veiksniai, lemiantys asmens pajamas ir galimybes surasti darbą, ir turi didelės įtakos darbo našumui. Jie taip pat rodo regionų ekonomikos poslinkį intensyvesnio žinių naudojimo link. Vis dėlto, į aukštąjį mokslą ES investuoja tik 1,2 % BVP, o JAV – beveik 2,9 %.

Konvergencijos regionuose 25–64 metų žmonių amžiaus grupėje aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių yra daug mažiau nei regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose (atitinkamai 17 % ir 25 %). Vis dėlto, 2000–2006 m. ši dalis tolygiai augo: šiek tiek sparčiau pereinamojo laikotarpio regionuose, kuriuose ji tapo beveik tokia pati, kaip ir regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose.

Žmogiškųjų išteklių dalis mokslo ir technologijų srityje⁸ taip pat mažesnė konvergencijos regionuose, palyginti su regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionais (atitinkamai 12 % ir 17 %). Tačiau nuo 2000 m. konvergencijos regionai šį atotrūkį sugebėjo sumažinti vienu procentiniu punktu. Mokslo ir technologijų srities žmogiškieji ištekliai ypač intensyviai panaudojami teikiant daug žinių reikalaujančias

---

⁸ Žr. SEC(2008) [...], kur pateikiama apibrėžtis.

paslaugas, pavyzdžiui, sveikatos ir švietimo srityse, aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų gamybos sektoriuje.

Minėtoji žmogiškųjų išteklių dalis konvergencijos regionuose 2006 m. vis dar buvo 10 procentinių punktų mažesnė nei regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose. Vis dėlto, daug žinių turinčių darbuotojų dalis sparčiai auga. 2000–2006 m. ji išaugo 3,4 procentinio punkto, ir jos augimas buvo toks pats ir konvergencijos, ir regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose.

Daug žinių turinčių darbuotojų⁹ dalis ypač didelė sostinių regionuose ir didžiosiose metropolijose, kur yra didžiųjų bendrovių būstinės ir teikiamos specializuotos paslaugos. Portugalijoje, Ispanijoje, Graikijoje ir Bulgarijoje, net ir jų sostinių regionuose, daug žinių turinčių darbuotojų dalis yra maža. Ši daug žinių turinčių darbuotojų dalis ypač augo daugelyje Ispanijos, Prancūzijos, Graikijos, Austrijos ir Slovėnijos regionų, ir tai rodo, kad poslinkis žinių ekonomikos link nėra išskirtinė didelių metropolijų savybė.

3.4. Išvados

Ši trumpa analizė parodė, kad augančių Europos sektorių indėlis į konvergenciją buvo didelis. Tačiau svarbūs trijų grupių regionų ekonomikos struktūros skirtumai išlieka ir skiriasi būdai, kaip mažinamas konvergencijos ir pereinamojo laikotarpio regionų atsilikimas. Tai turi įvairios reikšmės politikos strategijai.

Pastangos skatinti sparčiai augančius Europos sektorius, t. y. tuos, kuriuose užimtumas yra didesnis už vidurkį arba bendroji pridėtinė vertė didėja greičiau nei vidurkis, yra pagrįstos. Tai sektoriai, kuriuose Europos ekonomikos visuotinio augimo perspektyva yra aiškiausia, bet to, jie gali būti ir svarbi ES konvergencijos proceso varomoji jėga.

Be to, analizė rodo, kad konvergencijos regionuose vyksta didelis ekonomikos restruktūravimas. Didėja užimtumas paslaugų sektoriuje, o žemės ūkio sektoriuje jis sparčiai mažėja. Bendroji pridėtinė vertė ypač sparčiai auga pramonės ir paslaugų sektoriuose, o našumas auga tris kartus greičiau nei regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose. Toks restruktūravimas reikalauja atitinkamai pritaikyti politiką.

Konvergencijos regionai turėtų dėti pastangas, kad užimtumas didėtų paslaugų sektoriuje, ypač ten, kur nereikalaujama aukšto išsilavinimo lygio, ir tęsti žemės ūkio sektoriaus modernizavimą. Kadangi pramonė yra ir bus svarbus konvergencijos regionų sektorius, politika turėtų padėti pramonę laipsniškai perorientuoti taip, kad jos veikla būtų aukšto našumo ir būtų kuriama didelė pridėtinė vertė, siekiant išvengti pramonės sektorių specializacijos, ypač tų sektorių, kurie susiduria su didele tarptautine konkurencija ir kurių prastos augimo perspektyvos.

Konvergencijos regionai turėtų siekti, kad darbo jėgos išsilavinimas būtų aukštesnio lygio, nes perėjus prie didesnę pridėtinąją vertę kuriančios veiklos, išaugs tokios darbo jėgos poreikis. Tai taip pat turės įtakos greičiui, kuriuo jos įsisavins naujas technologijas ir padės sumažinti našumo lygio skirtumą.

---

⁹ *Idem.*

Galiausiai, dėl aukšto našumo lygio regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionai pirmauja ne tik Europoje, bet ir pasaulyje. Iš dalies našumas yra aukštas todėl, kad daug investuojama į mokslinius tyrimus ir plėtrą, ir šios investicijos yra daug didesnės nei konvergencijos regionuose. Vis dėlto, kad tie regionai ir toliau pirmautų pasaulyje, jie turi sugebėti konkuruoti su kitais konkurentais, kurie dar daugiau investuoja į mokslinius tyrimus ir plėtrą bei aukštąjį mokslą, pasaulyje. Tai aiškiai rodo, kad būtų naudinga sanglaudos politiką regioninio konkurencingumo ir užimtumo regionuose organizuoti taip, kad daugiau investicijų būtų nukreipta į inovacijas ir žmogiškojo kapitalo plėtrą.